

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права та гуманітарних наук
Кафедра правоохоронної діяльності та спеціальних
юридичних дисциплін

08-01-09М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з освітньої компоненти «Міжнародне кримінальне право» для
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності D8 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
навчально-наукового інституту
права та гуманітарних наук
Протокол № 4 від 20.12.2025 р.

Рівне –2026

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Міжнародне кримінальне право» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності D8 «Право» галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Сахнюк В. В. – Рівне : НУВГП, 2025. – 28 с.

Укладач: *Сахнюк Віта Володимирівна*, доктор філософії з права, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальна за випуск: *Гришко Вікторія Іванівна*, к.пед.н., доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності D8 Право

Швець О. М.

Зміст

Передмова	3
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА	3
1.1. Опис освітньої компоненти	3
1.2. Тематика практичних занять	6
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	7
1.4. Критерії та шкала оцінювання	7
2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	8
3. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	22
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	24

© В. В. Сахнюк, 2026

© НУВГП, 2026

Передмова

Шановні студенти!

Навчальна дисципліна «Міжнародне кримінальне право» є ключовим елементом фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності D8 Право, здатних працювати в умовах глобалізації та розвитку міжнародних механізмів кримінальної юстиції. Теоретичні засади міжнародного кримінального права, його принципи, джерела та інститути створюють підґрунтя для глибокого розуміння міжнародних стандартів переслідування найтяжчих злочинів, що становлять загрозу для миру, безпеки та людяності.

Опанування цієї дисципліни дозволяє студентам проаналізувати історичні витоки становлення міжнародного кримінального правосуддя, зрозуміти природу та особливості міжнародних злочинів, таких як геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії, а також осягнути роль міжнародних кримінальних трибуналів та Міжнародного кримінального суду у забезпеченні глобальної справедливості.

Особлива увага приділяється практичним аспектам застосування норм міжнародного кримінального права, зокрема питанням юрисдикції держав, універсальній юрисдикції, співпраці держав із міжнародними судовими інституціями, міжнародної правової допомоги та проблемам імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство України.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть студентам ефективно підготуватися до лекцій та практичних занять, організувати самостійну роботу, систематизувати знання та сформувати необхідні професійні компетентності у сфері міжнародного кримінального права.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета: формування у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня цілісної системи знань про норми та

принципи міжнародного кримінального права, розвиток умінь аналізувати та застосовувати міжнародно-правові акти й прецедентну практику міжнародних кримінальних судів, а також формування професійних компетентностей, необхідних для розуміння та вирішення складних юридичних питань, пов'язаних із відповідальністю за міжнародні злочини.

Основні завдання: засвоїти теоретичні засади міжнародного кримінального права, його джерела, принципи; вивчити та проаналізувати склади основних міжнародних злочинів; опанувати діяльність міжнародних кримінальних інституцій, зокрема Міжнародного кримінального суду, міжнародних трибуналів і гібридних судів, та навчитися застосовувати їхню прецедентну практику у правовому аналізі; сформувати навички професійного аналізу та кваліфікації діянь міжнародного характеру, а також здатність критично оцінювати сучасні проблеми міжнародної кримінальної юстиції й формулювати власні аргументовані правові позиції.

Компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

PH14. Обґрунтувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин лекції	К-сть годин практ
Модуль 1			
1.	<i>Практичне заняття 1.</i> Історичні аспекти становлення міжнародного кримінального правосуддя. Поняття, джерела та принципи міжнародного кримінального права	2	2
2.	<i>Практичне заняття 2.</i> Юрисдикція держав щодо міжнародних злочинів. Універсальна юрисдикція	2	2
3.	<i>Практичне заняття 3.</i> Міжнародні кримінальні трибунали ad hoc та гібридні суди	2	2
4.	<i>Практичне заняття 4.</i> Міжнародний кримінальний суд: статус, структура, юрисдикція. Міжнародний кримінальний суд та Україна	4	2
5.	<i>Практичне заняття 5.</i> Міжнародні злочини: поняття, класифікація. Геноцид та злочини проти людяності	2	2
6.	<i>Практичне заняття 6.</i> Злочин агресії та воєнні злочини	2	2
7.	<i>Практичне заняття 7.</i> Злочини міжнародного характеру та міжнародна співпраця держав	2	2
	Всього	16	14

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- письмова відповідь (студент виконує завдання або пише відповіді на питання письмово);
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Міжнародне кримінальне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- аналіз та складання правових документів;
- дискусія, робота в малих групах.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Історичні аспекти становлення міжнародного кримінального правосуддя. Поняття, джерела та принципи міжнародного кримінального права

План заняття:

1. Витоки міжнародного кримінального права.
2. Еволюція підходів притягнення до відповідальності за міжнародні злочини у XX–XXI ст.
3. Поняття міжнародного кримінального права, його місце в системі міжнародного публічного права.
4. Джерела міжнародного кримінального права.
5. Основні принципи міжнародного кримінального права.

Основні поняття теми: міжнародне кримінальне право, міжнародні злочини, міжнародні кримінальні трибунали, джерела міжнародного кримінального права, міжнародний договір, *nullum crimen, nulla poena sine lege, non bis in idem, jus cogens, erga omnes.*

Завдання:

1. Здобувачі об'єднуються у малі групи (3–5 осіб) та обговорюють один із аспектів Теми 1: витоки міжнародного кримінального права, еволюцію індивідуальної кримінальної відповідальності у XX–XXI ст., місце міжнародного кримінального права в системі міжнародного публічного права, роль його джерел або значення основних принципів.

За результатами обговорення кожна група формулює спільну позицію (2–3 тези) та коротко презентує її під час загальної дискусії. У ході обговорення студенти аргументують власні погляди, ставлять запитання іншим групам і беруть участь у підбитті підсумків заняття.

2. Перегляньте відео: Дивізія "Галичина", ОУН і УПА, Катинь: фейки і тасмниці Нюрнберзького процесу // Історія без міфів -

<https://www.youtube.com/watch?v=XWEu2zrXXiU&t=626s>

Дайте відповіді на запитання:

1. Які злочини були визначені у Статуті Нюрнберзького трибуналу як міжнародні злочини?

2. Як Статут Нюрнберзького трибуналу вплинув на формування сучасного міжнародного кримінального права?

3. Хто здійснював судовий процес та коли було утворено Нюрнберзький трибунал?

4. Як Статут Нюрнберзького трибуналу закріплює принцип індивідуальної кримінальної відповідальності?

5. Яке значення має положення Статуту про незастосування імунітету державних посадових осіб?

6. Які процесуальні гарантії для обвинувачених були передбачені Статутом Нюрнберзького трибуналу?

3. Ознайомтеся зі статтею: Попко В. В., Попко Є. В. Системно-ієрархічний характер джерел міжнародного кримінального права: методологічні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2021. Серія: Право. Випуск 65. С. 375-384.

Після опрацювання статті дайте письмові відповіді на запитання:

1. Як автори визначають поняття джерел міжнародного кримінального права та у чому полягає їх специфіка порівняно з джерелами міжнародного права загалом?
2. У чому полягає системно-ієрархічний характер джерел міжнародного кримінального права за позицією авторів?
3. Які основні групи джерел міжнародного кримінального права виокремлюються у статті та за якими критеріями здійснюється їх класифікація?
4. Яке значення статті 38 Статуту Міжнародного Суду ООН для considered формування системи джерел міжнародного кримінального права?
5. Яку роль відіграють загальні принципи права у системі джерел міжнародного кримінального права?
6. Чому міжнародний договір (конвенція) визнається основним джерелом міжнародного кримінального права?
7. У чому полягає відмінність між імперативними та допоміжними джерелами міжнародного кримінального права?
8. Яке значення мають рішення міжнародних організацій, зокрема Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки ООН, для розвитку міжнародного кримінального права?
9. Як у статті оцінюється роль судової практики міжнародних судів у формуванні норм міжнародного кримінального права?
10. Чому, на думку авторів, кодифікація норм міжнародного кримінального права залишається актуальним завданням сучасного міжнародного правопорядку?

Література (основна: 13; допоміжна: 4, 9, 11, 12, 17, 19).

Тема 2. Юрисдикція держав щодо міжнародних злочинів. Універсальна юрисдикція

План заняття:

1. Поняття кримінальної юрисдикції держав.

2. Територіальна, персональна юрисдикції.
3. Поняття універсальної юрисдикції та сфери її застосування.
4. Практика держав щодо універсальної юрисдикції.
5. Проблеми реалізації універсальної юрисдикції та її співвідношення з національним кримінальним законодавством.

Основні поняття теми: кримінальна юрисдикція держав, територіальна юрисдикція, персональна юрисдикція, універсальна юрисдикція, міжнародні злочини, принцип територіальності, принцип громадянства, принцип захисту, принцип комплементарності, екстрадиція.

Завдання:

1. На Вашу думку, чому універсальна юрисдикція розглядається як виняток із загальних правил кримінальної юрисдикції держав?

2. Ознайомтеся з положеннями міжнародних договорів та актів, що допускають застосування універсальної юрисдикції. Дайте відповіді на запитання:

Які міжнародні злочини традиційно підпадають під універсальну юрисдикцію?

Які умови застосування універсальної юрисдикції передбачаються міжнародними договорами?

Чи вимагається наявність будь-якого зв'язку між державою та злочином для реалізації універсальної юрисдикції?

Яке місце універсальної юрисдикції у системі міжнародного кримінального правосуддя?

3. Проаналізуйте приклади національної судової практики держав щодо застосування універсальної юрисдикції. Письмово дайте відповіді на запитання:

Які держави найбільш активно застосовують універсальну юрисдикцію у своїй практиці?

Які міжнародні злочини найчастіше стають предметом таких проваджень?

З якими правовими та політичними труднощами стикаються держави при реалізації універсальної юрисдикції?

Як національне кримінальне законодавство впливає на можливість застосування універсальної юрисдикції?

Чи існує ризик зловживання універсальною юрисдикцією та як він може бути мінімізований?

Література (основна: 4, 10, 12, 13; допоміжна: 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 17, 19).

Тема 3. Міжнародні кримінальні трибунали ad hoc та гібридні суди

План заняття:

1. Створення та юрисдикція Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії (МКТЮ).

2. Створення та юрисдикція Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди (МКТР).

3. Гібридні суди: Спеціальний суд для Сьєрра-Леоне, Надзвичайні палати в судах Камбоджі, Спеціальний трибунал по Лівану тощо.

4. Характерні риси ad hoc трибуналів та гібридних судів: структура, джерела права, процедурні особливості.

5. Значення їхньої практики для розвитку міжнародного кримінального права.

Основні поняття теми: міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, гібридні суди, міжнародне кримінальне правосуддя, юрисдикція міжнародних судів, злочини проти людяності, воєнні злочини, геноцид, індивідуальна кримінальна відповідальність, імунітет посадових осіб, судова практика міжнародних трибуналів.

Завдання:

1. Здобувачі об'єднуються у малі групи (3–5 осіб) та обговорюють питання: чому міжнародне співтовариство вдалося до створення міжнародних кримінальних трибуналів ad hoc та

гібридних судів, а не обмежилося лише національними механізмами кримінального переслідування.

Кожна група формулює спільну позицію у вигляді 2–3 аргументів (наприклад, проблеми ефективності національних судів, питання імунітетів, неупередженість правосуддя, міжнародна легітимність) та коротко презентує її під час загального обговорення.

2. Перегляньте відео: Чи може Спеціальний суд щодо Сьєрра-Леоне бути прикладом для притягнення до відповідальності за злочини в Україні? ([https://www.youtube.com/watch?v=jWW_GdLLcXA&list=PL - HpbR2biV76-mxjOLYJPIe9pgF6mRNs&index=4](https://www.youtube.com/watch?v=jWW_GdLLcXA&list=PL-HpbR2biV76-mxjOLYJPIe9pgF6mRNs&index=4))

Після перегляду відео дайте письмові відповіді на запитання:

1. Які історичні та правові передумови зумовили створення Спеціального суду щодо Сьєрра-Леоне?

2. У чому полягають ключові особливості юрисдикції цього суду (територіальні, персональні, предметні)?

3. Які міжнародні злочини перебували в юрисдикції Спеціального суду щодо Сьєрра-Леоне та кого було притягнуто до відповідальності?

4. Чому модель Спеціального суду щодо Сьєрра-Леоне вважається прикладом гібридної (міжнародно-національної) юрисдикції?

5. Яким чином у діяльності цього суду було вирішено питання імунітету високопосадових осіб?

6. Чи може, на Вашу думку, практика Спеціального суду щодо Сьєрра-Леоне бути використана для притягнення до відповідальності Владімір Путін та інших представників держави-агресора за злочини, вчинені в Україні?

7. Які переваги та ризики застосування моделі спеціального (гібридного) суду порівняно з універсальною юрисдикцією національних судів?

8. Які правові та політичні обмеження можуть ускладнити реалізацію такої моделі щодо злочинів, вчинених російськими посадовими особами?

9. Як співвідносяться можливі спеціальні судові механізми з юрисдикцією Міжнародного кримінального суду та принципом комплементарності?

10. Яку модель міжнародного кримінального переслідування Ви вважаєте найбільш доцільною для України і чому?

3. Порівняйте міжнародні кримінальні трибунали *ad hoc* та гібридні суди як форми міжнародного кримінального правосуддя (на Ваш вибір) за поданими критеріями.

Назва		
Правова основа створення		
Характер та структура суду		
Юрисдикція		
Ефективність діяльності		

Література (основна: 13, 14, 15, 16; допоміжна: 1, 3, 4, 7, 11, 12, 17, 19).

Тема 4. Міжнародний кримінальний суд: статус, структура, юрисдикція. Міжнародний кримінальний суд та Україна

План заняття:

1. Історія створення МКС. Участь України в розробці та прийнятті Римського статуту МКС.

2. Римський статут 1998 року.

3. Правовий статус МКС та його відмінність від *ad hoc* судів.

4. Органи суду: Президія, Судові палати, Канцелярія прокурора, Секретаріат.

5. Предметна, персональна та територіальна юрисдикція МКС.

6. Принцип комплементарності в діяльності МКС.
7. Порядок здійснення кримінального провадження.
8. Перспективи та проблемні аспекти розгляду справ щодо міжнародних злочинів, вчинених в Україні.

Основні поняття теми: Міжнародний кримінальний суд, Римський статут, міжнародне кримінальне правосуддя, ad hoc трибунали, юрисдикція МКС, принцип комплементарності, злочини міжнародної юрисдикції, прокурор МКС, кримінальне провадження в МКС, співпраця держав із МКС.

Завдання

1. Здобувачі об'єднуються у малі групи (3–5 осіб) та обговорюють питання: у чому полягає унікальність Міжнародного кримінального суду як постійного органу міжнародного кримінального правосуддя.

Кожна група формулює спільну позицію у вигляді 2–3 ключових тез (наприклад, постійний характер суду, універсальність Римського статуту, принцип комплементарності, відмінність від ad hoc трибуналів) і коротко презентує її під час загальної дискусії.

2. Ознайомтеся з положеннями Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Дайте письмові відповіді на запитання:

Які злочини віднесені до юрисдикції МКС відповідно до Римського статуту?

Які умови здійснення територіальної та персональної юрисдикції МКС?

Які повноваження має Прокурор МКС на стадії попереднього розслідування?

Як Римський статут регулює питання імунітету державних посадових осіб?

У чому полягає зміст принципу комплементарності та як він реалізується на практиці?

3. Проаналізуйте взаємовідносини України з Міжнародним

кримінальним судом.

Письмово дайте відповіді на запитання:

Якою була участь України у розробці та прийнятті Римського статуту МКС?

Які правові наслідки мають заяви України про визнання юрисдикції МКС *ad hoc*?

Які міжнародні злочини, вчинені на території України, можуть бути предметом розгляду МКС?

Які проблемні аспекти пов'язані з неретифікацією Римського статуту Україною?

Які перспективи та обмеження притягнення до відповідальності за міжнародні злочини, вчинені в Україні, у межах юрисдикції МКС?

Література (основна: 1; допоміжна: 3, 4, 11, 12, 17, 19).

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Міжнародні злочини: поняття, класифікація. Геноцид та злочини проти людяності

План заняття:

1. Поняття міжнародних злочинів та їх основні риси.
2. Поняття геноциду, його ознаки та елементи складу.
3. Злочини проти людяності: визначення, види, елементи.
4. Прецедентна практика щодо геноциду та злочинів проти людяності.

Основні поняття теми: міжнародні злочини, класифікація міжнародних злочинів, контекстуальні (загальні) елементи міжнародних злочинів, геноцид, злочини проти людяності, спеціальний умисел (*dolus specialis*), елементи складу злочину, широкомасштабний або систематичний напад, цивільне населення, індивідуальна кримінальна відповідальність, *jus cogens*, *erga omnes*, прецедентна практика міжнародних судів.

Завдання:

1. Поясніть значення контекстуальних (загальних) елементів для кваліфікації діяння як міжнародного злочину.

2. Перегляньте відео Злочини проти людяності https://www.youtube.com/watch?v=5HZ--c-_zYY&t=3s

Після перегляду відео дайте письмові відповіді на запитання:

Які ознаки відрізняють злочини проти людяності від інших міжнародних злочинів?

Чому для злочинів проти людяності не вимагається наявність збройного конфлікту?

Яке значення має критерій «широкомасштабного або систематичного нападу»?

Як у відео пояснюється роль державної або організованої політики при вчиненні злочинів проти людяності?

3. Завдання на співставлення

Ознайомтеся зі слайдом «Загальні (контекстуальні) елементи міжнародних злочинів». Зіставте вид міжнародного злочину з відповідним контекстуальним елементом.

Види міжнародних злочинів:

- А. Геноцид
- Б. Злочини проти людяності
- В. Воєнні злочини
- Г. Злочин агресії

Контекстуальні елементи:

- 1. Широкомасштабний або систематичний напад на цивільне населення.
- 2. Намір знищити національну, етнічну, расову або релігійну групу повністю або частково.
- 3. Вчинення діянь під час збройного конфлікту та у зв'язку з ним.
- 4. Державно-організоване застосування збройної сили проти іншої держави.

4. Ознайомтеся з інформацією про справу *Jean-Paul Akayesu* на офіційному сайті Міжнародного механізму залишкових трибуналів:

🔗 <https://ucr.irmct.org/scasedocs/case/ICTR-96-04#eng>

Після ознайомлення з матеріалами справи дайте письмові відповіді на запитання:

Які міжнародні злочини були інкриміновані Жан-Поль Акайєсу (*Jean-Paul Akayesu*) у цій справі?

визначте конкретні статті Статуту МКТР, які були застосовані.

Яким чином у рішенні встановлювалися контекстуальні елементи злочинів проти людяності та геноциду?

Як трибунал оцінював роль організованої політики (державної чи інституціональної) у вчиненні злочинів?

Які докази було використано для доведення умислу та іншої вини обвинуваченого?

Яке значення рішення в справі *Akayesu* для розвитку міжнародного кримінального права?

5. У ході тривалого конфлікту організована група осіб, за підтримки органів влади, здійснює масові переслідування цивільного населення за етнічною ознакою, включаючи насильницьке переміщення та позбавлення свободи.

Запитання: Чи можуть описані дії бути кваліфіковані як злочини проти людяності? Які контекстуальні елементи необхідно довести для такої кваліфікації? Чи має значення відсутність офіційно оголошеного збройного конфлікту?

Література (основна: 1, 7, 10, 13; допоміжна: 3, 4, 11, 12, 17, 19).

Тема 6. Злочин агресії та воєнні злочини

План заняття:

1. Поняття агресії у міжнародному праві.
2. Визначення злочину агресії за Римським статутом та Кампальськими поправками 2010 р.

3. Міжнародна відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
4. Співвідношення міжнародного кримінального та міжнародного гуманітарного права.
5. Воєнні злочини в міжнародних та неміжнародних збройних конфліктах.
6. Судова практика щодо злочину агресії та воєнних злочинів.

Основні поняття теми: злочин агресії, агресія у міжнародному праві, воєнні злочини, міжнародне гуманітарне право (МГП), міжнародний збройний конфлікт, неміжнародний збройний конфлікт, комбатанти, цивільне населення, військові та цивільні об'єкти, принцип гуманності, принцип військової необхідності, принцип розрізнення, принцип пропорційності, принцип вжиття запобіжних заходів, індивідуальна кримінальна відповідальність, командна відповідальність, порушення законів і звичаїв війни.

Завдання:

1. Ознайомтеся з принципами міжнародного гуманітарного права, викладеними в лекційному матеріалі (гуманності, військової необхідності, розрізнення, пропорційності, вжиття запобіжних заходів).

Дайте письмові відповіді на запитання:

Чому принципи МГП розглядаються як основа кваліфікації воєнних злочинів?

Які порушення принципу розрізнення можуть утворювати склад воєнного злочину?

Чи можуть втрати серед цивільного населення бути правомірними з точки зору МГП? За яких умов?

Яке значення має принцип пропорційності для оцінки законності воєнних дій?

2. Завдання на співставлення (кваліфікаційне)

Зіставте порушення норм міжнародного гуманітарного права з відповідним принципом МГП, який було порушено.

Порушення:

- А. Напад на цивільне населення як таке
- Б. Застосування заборонених засобів ведення війни
- В. Надмірні втрати серед цивільного населення без воєнної необхідності
- Г. Відсутність заходів щодо попередження цивільного населення про напад

Принципи МГП:

- Принцип розрізнення
- Принцип гуманності
- Принцип пропорційності
- Принцип вжиття запобіжних заходів

4. Ситуаційне завдання:

Командир підрозділу планує нанесення удару по об'єкту, який використовується противником для військових цілей, але в якому перебуває цивільне населення.

Які принципи міжнародного гуманітарного права повинні бути враховані при прийнятті рішення?

За яких умов такий об'єкт може вважатися законною військовою ціллю?

У яких випадках дії командира можуть бути кваліфіковані як воєнний злочин?

Література (основна: 1, 2, 3, 5, 8, 13; допоміжна: 3, 4, 11, 12, 15, 17, 19, 21).

Тема 7. Злочини міжнародного характеру та міжнародна співпраця держав

План заняття:

1. Поняття злочинів міжнародного характеру (транснаціональних злочинів).
2. Види злочинів міжнародного характеру.
3. Механізми співпраці держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

4. Міжнародні конвенції ООН та регіональні механізми співробітництва.
5. Зобов'язання України щодо відповідальності за конвенційні злочини.
6. Роль Інтерполу та інших міжнародних інституцій.

Основні поняття теми: злочини міжнародного характеру, транснаціональні злочини, міжнародна злочинність, конвенційні злочини, міжнародна правова допомога, екстрадиція, взаємне визнання рішень, міжнародні конвенції ООН, регіональне співробітництво, Інтерпол.

Завдання:

1. На Вашу думку, чому злочини міжнародного характеру не належать до міжнародних злочинів *stricto sensu*, але водночас потребують скоординованої міжнародної співпраці держав?

2. Ознайомтеся з положеннями міжнародних конвенцій ООН у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю.

Дайте письмові відповіді на запитання:

Які основні види злочинів міжнародного характеру виокремлюються у міжнародно-правових актах?

Які зобов'язання покладають на держави універсальні конвенції ООН у сфері криміналізації таких діянь?

У чому полягає принцип *aut dedere aut judicare* у контексті конвенційних злочинів?

Які форми міжнародної правової допомоги передбачені міжнародними договорами у кримінальних справах?

Яким чином міжнародні конвенції впливають на гармонізацію національного кримінального законодавства?

3. Проаналізуйте механізми міжнародної співпраці держав у боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Письмово дайте відповіді на запитання:

Яку роль відіграють міжнародні організації у координації боротьби зі злочинами міжнародного характеру?

У чому полягає функціональне призначення Інтерполу та які його повноваження у кримінально-правовій сфері?

Які регіональні механізми співробітництва доповнюють універсальні інструменти ООН?

Які зобов'язання взяла на себе Україна щодо протидії конвенційним злочинам та міжнародної співпраці у цій сфері?

Які проблеми та виклики виникають у процесі реалізації міжнародної співпраці держав у кримінальних справах?

Література (основна: 6, 9, 11, 13; допоміжна: 3, 4, 6, 8, 11, 12, 17, 19, 20).

3. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Виконання індивідуального завдання зорієнтоване на поглиблення, узагальнення та закріплення знань, отриманих здобувачами під час лекцій і практичних занять з дисципліни «Міжнародне кримінальне право», а також на формування навичок самостійної аналітичної роботи, опрацювання міжнародно-правових джерел і публічного представлення результатів дослідження.

Індивідуальне завдання виконується кожним здобувачем освіти особисто. Здобувач освіти обирає одну тему із запропонованого переліку та виконує такі види роботи:

1. Вимоги: обсяг не менше 14 слайдів; презентація має включати:

- титульний слайд (назва теми, дисципліна, ПІБ здобувача);
- обґрунтування актуальності теми;
- розкриття основних теоретичних положень;
- аналіз міжнародно-правових актів (конвенцій, статутів, резолюцій);
- приклади судової або прецедентної практики;
- проблемні аспекти та дискусійні питання;
- висновки;

- перелік використаних джерел.

2. Підготовка та усна доповідь за темою презентації тривалість доповіді 7–10 хвилин; доповідь повинна відображати логіку презентації та демонструвати глибину розуміння обраної теми; передбачається відповідь на запитання викладача.

Орієнтовний перелік тем для індивідуальних завдань:

1. Історичний розвиток міжнародного кримінального права
2. Міжнародний кримінальний суд: структура, функції, юрисдикція
3. Поняття та класифікація міжнародних злочинів
4. Геноцид як міжнародний злочин
5. Воєнні злочини: поняття, види, відповідальність
6. Злочини проти людяності: історія виникнення та практика
7. Акти агресії як злочини міжнародного характеру
8. Роль ООН у боротьбі з міжнародними злочинами
9. Концепція індивідуальної кримінальної відповідальності в міжнародному праві
10. Вплив Нюрнберзького процесу на розвиток міжнародного кримінального права
11. Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії: значення і справи
12. Міжнародний кримінальний трибунал для Руанди: юрисдикція та рішення
13. Міжнародний механізм залишкових трибуналів: цілі і функції
14. Принцип комплементарності у Міжнародному кримінальному суді
15. Система міжнародного розшуку злочинців (Інтерпол, Європол)
16. Принцип універсальної юрисдикції у міжнародному кримінальному праві
17. Процедури екстрадиції та міжнародна співпраця у боротьбі зі злочинністю
18. Принцип non bis in idem у міжнародному кримінальному праві

19. Роль Міжнародного кримінального суду у захисті прав людини
20. Проблеми імплементації Римського статуту в національне законодавство
21. Гібридні суди у міжнародному кримінальному праві
22. Роль МКС у попередженні воєнних злочинів
23. Міжнародні стандарти дотримання прав підсудних
24. Міжнародна правова допомога у кримінальних справах
25. Боротьба з тероризмом на міжнародному рівні
26. Захист свідків у міжнародних кримінальних процесах
27. Міжнародні механізми протидії корупції
28. Екологічні злочини у міжнародному кримінальному праві
29. Вплив МКС на національне правосуддя

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text
3. Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text
4. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
6. Конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087#Text
7. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text
8. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
9. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>(дата звернення: 17.01.2023).
11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
12. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text
13. Проект Кримінального кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>
14. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
15. Статут Міжнародного військового трибуналу для Далекого Сходу 1946 р. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902053853>
16. Статут Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_711#Text
17. Статут Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d65#Text

Додаткова:

1. Аносова Ю. В. Юрисдикція міжнародних судових органів щодо злочину геноциду : дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2018. 270 с.
2. Буняк В. С. Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право: наук. практ. посіб. / відп. ред. В. С. Ковальський. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 156 с.
3. Гринчак В. А., Земан І. В., Когутич І. І., Марін О. К. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник. Харків : Право. 2019. 440 с.
4. Гутник В. Міжнародний кримінальний суд: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 194 с.
5. Гутник В. Збройна агресія Російської Федерації проти України: міжнародно-правові засоби постконфліктного врегулювання : монографія. Київ : Компанія ВАІТЕ, 2025. 152 с.
6. Дідківська Г. В. Кримінологічна характеристика участі України в системі запобігання міжнародної злочинності: монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 356 с.
7. Дрьоміна Н. В. Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів : монографія. Одеса : Фенікс, 2006. 223 с.
8. Житний О. О., Ральченко І. М. Кримінальна відповідальність: монографія, за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (національно-правовий вимір). Харків : ТОВ «В ділі», 2017. 256 с.
9. Карвацька С. Б. Інтерпретація міжнародного права: доктрина і практика : монографія. Київ ; Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2019. 504 с.
10. Кримінальне право України: навч. посіб. для підготовки до ЗНО (ЄФВВ) для вступу на магістратуру / І. М. Сопілко, С. Я. Лихова, Т. Д. Лисько. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 456 с.
11. Кузьмін Е. Е. Міжнародне кримінальне право: від злочину до покарання? *Науковий вісник Міжнародного*

гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2024 № 67. С. 64–77.

12. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності) : підручник / В. А. Гринчак та ін. ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т. Харків : Право, 2019. 440 с.

13. Павленко І. В. Особливості юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо злочинів проти людяності теоретико-правовий аспект. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. № 2. Том 31(70). Ч. 3. С. 207–212.

14. Пилипенко В. П. Деякі питання співробітництва України та Міжнародного кримінального Суду правові аспекти. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 273–277.

15. Садова Т. С. Щодо характеристики воєнних злочинів у Римському статуті Міжнародного кримінального суду. *Збір. тез доп. студ., аспір. та здобув. – учасн. 76-ї звіт. конф. Одеського нац. ун-ту імені І. І. Мечникова. Секція економічних і правових наук* (Одеса, 26-28 квіт. 2020 р.). Одеса : Фенікс, 2021. С. 79-82.

16. Сенаторова О. В. «Міжнародний кримінальний суд: в чому проблеми юрисдикції щодо війни в Україні та як їх вирішити?» / сайт Центру Міжнародного Гуманітарного Права і Перехідного Правосуддя. 28 жовтня 2020 р. URL: <https://ihlaw.org/mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud-ukrayina>

17. [Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підручник / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2023. 512 с.](#)

18. Славко А. С. Окремі питання юрисдикції міжнародного кримінального суду. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. №1 (10). С. 77–81.

19. Теорія та практика міжнародного кримінального права : підручник / Зелінська Н. А., Андрейченко С. С., Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О.; за ред. проф. Зелінської Н. А. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.

20. Філіппов С. О. Протидія транскордонній злочинності: глобальний контекст і реалії України : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 452 с.

21. Хавронюк М. І. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни: двадцять запитань та відповідей. Сайт ЦППР URL: <https://pravo.org.ua/blogs/kryminalna-vidpovidalnist-za-porushennya-zakoniv-ta-zvy chayiv-vijny-dvadtsyat-zapytan-ta-vidpovidej>.

22. Хавронюк М. І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації : монографія. К.: Істина, 2005. 264 с.

23. Яворський Я. Т. Повноваження прокурора міжнародного кримінального суду щодо порушення розслідування. *Європейські перспективи*. 2013. № 1. С. 166–171.